

EU:n data-asetus ja sen vaikutukset teollisuuteen

Joonas Mikkilä, johtava asiantuntija, Teknologiateollisuus ry

16.4.2024

Data-asetuksen osa-alueet

1. Verkkoon liitettyjen tuotteiden ja niihin liittyvien palveluiden datan jakaminen yritysten ja kuluttajien sekä yritysten välillä
2. Datan saatavuutta ja käyttöä yritysten välillä koskevat kohtuuttomat sopimusehdot
3. Viranomaisten pääsy dataan poikkeustilanteissa
4. Datankäsittelypalvelujen vaihtaminen
5. Teollisen datan siirto EU:n ulkopuolisiin maihin
6. Datan, datan jakamismekanismien, datapalvelujen ja eurooppalaisten data-avaruuksien yhteentoimivuus

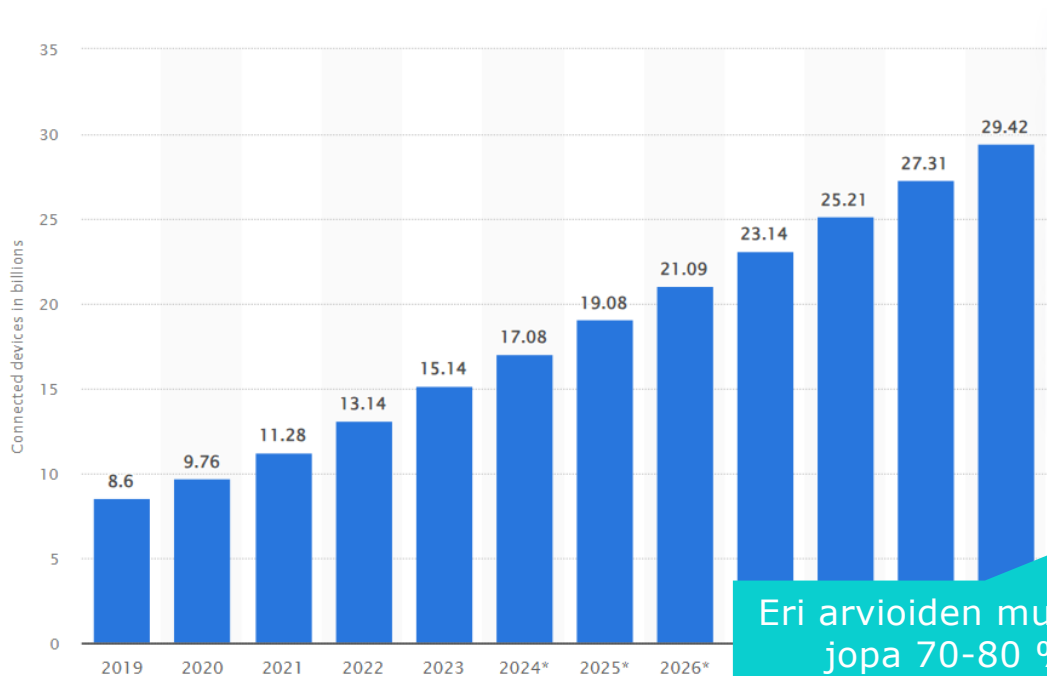
Mikä ihmeen data-asetus?

Verkkoon liitettyjen tuotteiden ja niiden liitännäispalveluiden "omadata"-laki

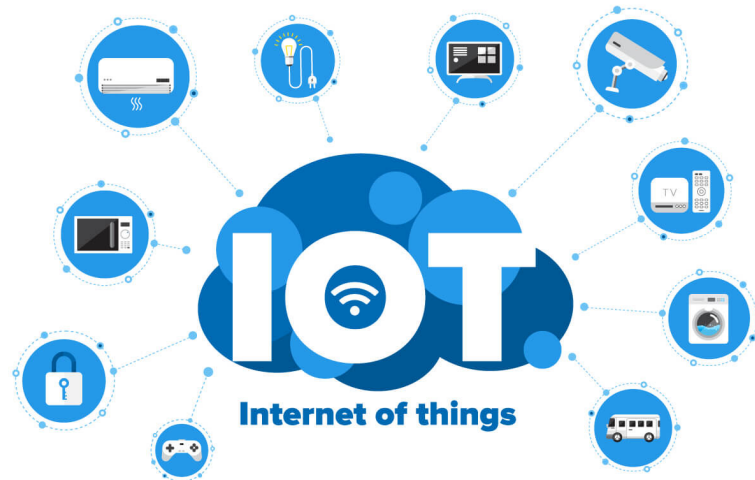
Vahvistaa käyttäjän asemaa generoimansa datan hyödyntäjänä ja kontrolloijana

Verkkoon liitettyjen laitteiden määrä kasvaa huimaa vauhtia – ja niin datankin

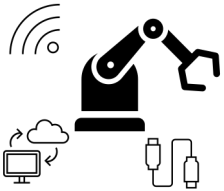
Eri arvioiden mukaan jopa 70-80 % generoidusta datasta jää käyttämättä

Pyrkimyksenä välttää alustataloudessa tapahtunut datan ja markkinan keskittyminen

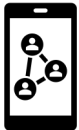

Asetuksen piiriin tulevat tuotteet ja palvelut

Kattaa myös muut kuin internetiin
yhteydessä olevat laitteet

Verkkoon liitetty tuote (connected product), joka saa, tuottaa tai kerää käytöstään ja ympäristöstään dataa, joka pystyy välittämään tuotteen dataa sähköisen viestintäpalvelun, fyysisen yhteyden tai laiteyhteyden kautta ja jonka pääasiallinen toiminto ei ole datan tallennus, käsittely tai siirto muun osapuolen kuin käyttäjän puolesta.

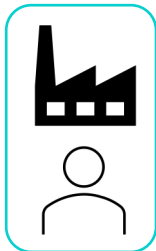

Tuotteeseen liittyvä palvelu (related service), joka on digitaalinen palvelu tai ohjelmisto, joka on osto-, vuokraus- tai liisaushetkellä liitetty tuotteeseen siten, että verkkoon liitetty tuote ei pystyisi ilman sitä suorittamaan jotain sen toiminnoista, tai jotka valmistaja tai kolmas osapuoli myöhemmin liittää tuotteeseen lisätäkseen, päivittääkseen tai mukauttaakseen verkkoon liitetyn tuotteen toimintoja.

Keskeiset roolit

Yritys voi olla yhdessä tai useammassa roolissa

Esim. rakennuskoneen valmistaja

Datan haltija

- Usein muttei aina verkkoon liitetyn tuotteen valmistaja tai sen liitännäispalvelun tarjoaja
- Usein muttei aina myös tuotteeseen liittyvän liikesalaisuuden haltija

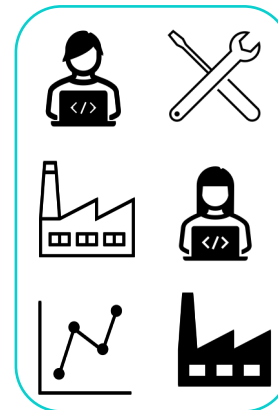
Esim. koneen omistava rakennusyritys

Käyttäjä

- Verkkoon liitetyn tuotteen tai sen liitännäispalvelun omistaja tai vuokraaja
- Yritys tai kuluttaja

Esim. koneen analytiikkapalvelua kehittävä ICT-yritys tai koneen huoltopalvelua tarjoava yritys

Datan vastaanottaja

- Tyypillisesti kolmas osapuoli
- Verkkoon liitetyn tuotteen tai sen liitännäispalvelun datan vastaanottaja
- Tuottaa datan pohjalta palveluita tai täydentäviä tuotteita

Jaettavaksi säädetty data

Datan haltijan eli tyypillisesti tuotteen valmistajan on tarjottava tuotteen ja siihen liittyvien palveluiden käyttäjälle pääsy tuotteen ja palveluiden

- a) **käytöstä syntyneeseen ja**
  - b) **tuotteesta haettavaksi suunniteltuun dataan.**
- Myös datan tulkitsemiseksi ja käyttämiseksi tarvittava asiaankuuluva **metadata** on jaettava.

Jakovelvoitteen ala = raakamuodossa oleva käsittelemättömän data + esikäsitelty data + näitä selittävä metadata

Käytöstä syntynyt data voi olla suunniteltu olevan saatavilla sähköisen viestintäpalvelun, fyysisen yhteyden tai laiteyhteyden kautta

Ulkopuolelle jää datan haltijan tuotteen tai sen liitännäispalvelun käyttödatasta tekemät päätelmät, joissa on hyödynnetty erityisesti datan haltijan omia monimutkaisia algoritmeja

Datan laatu ja dataan pääsy

Jaettavan datan on oltava käyttäjän saatavilla **helposti, turvallisesti ja maksutta kattavassa, jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa**.

Suora pääsy tai pääsy pyynnöstä:

- Käyttäjällä on oltava oletusarvoisesti **suora pääsy dataan** – tapauksen mukaan ja silloin, kun se on teknisesti mahdollista.
- Jos data ei ole suoraan käyttäjän saatavilla tuotteesta tai liitännäispalvelusta, on **datan haltijan asetettava data käyttäjän saataville tämän pyynnöstä** ilman aiheetonta viivytystä ja tarvittaessa, kun se on teknisesti mahdollista, jatkuvasti ja reaaliaikaisesti.

Pyynnöstä jaetun datan on oltava datan haltijalle helposti saatavilla ilman kohtuutonta vaivaa

Suunnittelu- ja valmistusvelvoite koskee **12.9.2026** jälkeen EU:n markkinoille saatettavia tuotteita ja liitännäispalveluita

Tuotteet ja liitännäispalvelut on suunniteltava, valmistettava ja tarjottava siten, että nämä vaatimukset on mahdollista täyttää

Datan haltijan on jaettava data käyttäjän pyynnöstä **12.9.2025** jälkeen (koskee myös tätä ennen markkinoille saatettuja tuotteita ja liitännäispalveluita)

Suora pääsy dataan on oletusarvoisesti tarjottava **12.9.2026** jälkeen EU:n markkinoille saatettavista tuotteista ja liitännäispalveluista

Alakohtainen sääntely

- Data-asetus on horisontaalista eli kaikkia toimialoja koskevaa sääntelyä.
- Alakohtaisella sääntelyllä voidaan myöhemmin tarkentaa esimerkiksi tuotteesta tai liitännäispalvelun käytöstä syntyvän ja jaettavaksi vaadittavan datan määritelmää ja rajausta.

Henkilötietojen käsittely

- Henkilötietoja käsittävän datan käsittelyyn sovelletaan edelleen **yleistä tietosuoja-asetusta** (GDPR).

Data-asetus ainoastaan täydentää henkilötietojen siirrettävyyttä koskevia tietosuoja-asetuksen säännöksiä

Osapuolten oikeudet käyttää ja jakaa dataa

- **Käyttäjä**

- voi käyttää dataa mihin tahansa lailliseen tarkoitukseen ja jakaa dataa kolmansille osapuolille joko itse tai osoittamalla jakamispyynnön datan haltijalle tai datan välityspalvelulle.

- **Datan haltija / valmistaja**

- voi käyttää ja jakaa dataa, joka ei ole henkilötietoa, perustuen aina käyttäjän kanssa tehtyyn sopimukseen.

- **Datan vastaanottaja / kolmas osapuoli**

- voi käyttää käyttäjältä vastaanottamaansa tai tämän pyynnöstä välitettyä dataa vain tarkoituksiin ja ehdoin, jotka on sovittu käyttäjän kanssa.

Dataa jaettaessa on varmistettava liikesalaisuuksien suoja

Datan haltija voi soveltaa asianmukaisia teknisiä suoja-toimenpiteitä, myös älysovimuksia ja salausta, estääkseen luvattoman pääsyn dataan

Liikesalaisuudet

Myös **liikesalaisuuksia sisältävä data ja metadata on asetettava saataville**, mutta kuitenkin liikesalaisuuksien suoja säilyttäen.

- Datan haltijan tai liikesalaisuuksien haltijan, mikäli tämä ei ole sama kuin datan haltija, on **yksilöitävä liikesalaisuuden suoja nauttiva data ja metadata**.
- Lisäksi käyttäjän kanssa on **sovittava oikeasuhtaisista teknisistä ja organisatorisista toimita** jaettavan datan luottamuksellisuuden säilyttämiseksi.

Käyttämällä mallisopimusehtoja ja salassapitosopimuksia sekä soveltamalla tiukkoja pääsyä koskevia protokollia, teknisiä standardeja ja käytännesääntöjä

Datan haltijan keinot rajoittaa datan jakamista

1. Liikesalaisuuksien teknisistä tai organisatorisista suojoimista ei päästä sopuun.
2. Liikesalaisuuksien suojoimia ei toteuteta tai liikesalaisuuksien luottamuksellisuutta heikennetään.
3. Liikesalaisuuksien paljastuminen aiheuttaa erittäin todennäköisesti vakavaa taloudellista vahinkoa.
4. Tuotteen turvallisuuden varmistaminen.

Datan haltijan on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle, että se on pidättynyt datan jakamisesta tai keskeyttänyt sen

Tätä sovelletaan tapauskohtaisesti ja poikkeuksellisissa olosuhteissa

Tätä sovelletaan käyttäjän kanssa

Kilpailevan tuotteen kehittämisen kielto

- Käyttäjä tai dataa vastaanottava kolmas osapuoli eivät saa käyttää tuotteen käytöstä syntynyttä dataa **vastaavan kilpailevan tuotteen** kehittämiseen.
- Kielto **ei kuitenkaan koske kilpailevien liitännäispalveluiden** kehittämistä.
- Dataa ei myöskään saa käyttää valmistajan tai datan haltijan **taloudellisen tilanteen, varallisuuden tai tuotantomenetelmien** havainnoimiseen.

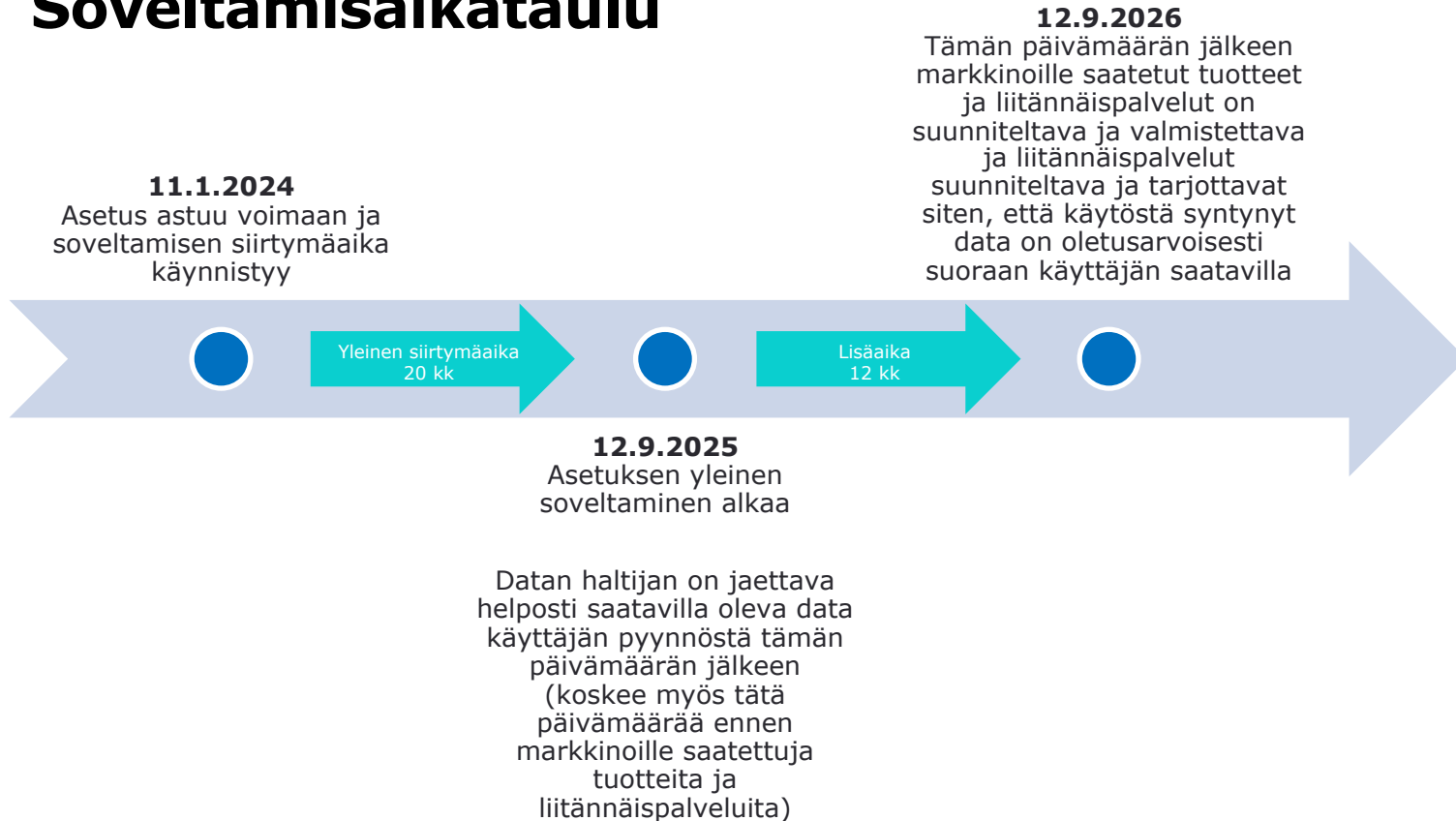
Pk-yrityksiä koskevat poikkeukset

- **Pienet yritykset** (alle 50 henkilöä, liikevaihto alle 10 M€), jotka valmistavat verkottuneita tuotteita tai tuottavat niiden liitännäispalveluita, on vapautettu datan jakamisen mahdollistavista suunnittelu- ja valmistusvaatimuksista.
- **Keskisuuret yritykset** (50-249 henkilöä, liikevaihto alle 50 M€) on myös vapautettu (i) yhden vuoden ajan siitä, kun ne ovat siirtyneet keskisuuren yrityksen kokoluokkaan, ja (ii) yhden vuoden ajan siitä, kun ne ovat asettaneet asetuksen soveltamisalaan kuuluvan tuotteen markkinoille.

Vapautus ei koske pk-yritystä, joka valmistaa tai suunnittelee verkkoon liitettyä tuotetta tai tarjoaa tuotteeseen liittyvää palvelua alihankintana

Soveltamisaikataulu

Pohdintaa data-asetuksen vaikutuksista

1. Muuttaa merkittäväällä tavalla (teollisen) datan jakamisen käytäntöjä, myös jo markkinoilla olevien tuotteiden osalta
2. Asettaa tuotteen käyttäjän etusijalle
3. Kaventaa tuotteiden valmistajan / datan haltijan kontrollia dataan: varmistettava sopimusteitse mahdollisuutensa hyödyntää dataa ja jakaa sitä arvoverkossaan
4. Rajoittaa sopimusvapauden alaa datan jakamisen osalta
5. Pakottaa valmistajat huomioimaan tuotekehityksessään aiempaa tarkemmin datan saataville asettamisen ja datan kytkeytyvät liikesalaisuudet ja know-how'n
6. Tuottaa liiketoimintamahdollisuuksia ja avaa markkinoita dataan perustuville tuotteille ja palveluille

Kiitos

joonas.mikkila@teknologiateollisuus.fi

+358 45 129 6791

@joonasmikkila

